

A JUGOSZLÁVIAI EGYETEMI HALLGATÓK (1938)

I.

Minden kisebbségi politika sarkalatos pontját a kultúr-kérdések alkotják. A kisebbségi mozgalmak vezetésének életrevalósága és sikere e gondolat helyes és idejébeni felismerésétől függ. Ezt bizonyítják pl. Vojvodinában a szerbek harcai 1918-ig, s azóta a mi tapasztalataink is.

Sajnos, mint már annyiszor megállapították a jugoszláviai magyarság húszéves kisebbségi élete alatt nem tudott sem egységes kisebbségi mozgalmat megindítani, sem pedig kitarító, következetes, céltudatos, s helyi viszonyoknak megfelelő iskolaprogramot megvalósítani. Sajtónkban néhány tárgyilagos, adatokkal alátámasztott cikk mint pl. Csuka Jánosnak: „A Dunabánság kisebbségi népiskolái”-ról szóló s a Kalangya januári számában megjelent írásának kivételével, mindig csak általános „mindenki látja, érzi, tudja stb.” érvekre épített, és éppen ezért többnyire elolvasatlan, vagy vállvonogatással elintézett közlemények láttak napvilágot.

Mégis — és ezt örömmel szögezzük le —, az utóbbi évek itt is változásokat hoztak. Talán az új nemzedék változott életszemlélete idézte elő, talán az utóbbi idők és feladatok kényszerű megismerése az „öregek” részéről, vagy mindez együttvéve, tény, hogy életünk, fennmaradásunk és előbbrejutásunk egyik főproblémája megoldásához — ha lassan is — egyre jobban közeledünk.

II.

Különösen a háború utáni években terjedt el az a nézet, de még ma is akadnak emberek, akik az egyetemi ifú ág szerepét egy közösség életében lebecsülik, kis fontosságúnak tartják. Nem szándékunk ezzel a nézettel vitába szállni, különösen nem ma, amikor a beográdi egyetemi ifjúság példája mindennél meggyőzőbben az említett nézet tarthatatlanságát bizonyítja. Arról pedig, hogy egy kisebbségi sorsban élő nép számára egyetemi ifjúsága nagy fontosságú, — azt hiszem — senkit sem szükséges külön meggyőzni. A főiskolások soraiból kerülnek ki azok, akik éppen tanultságuk és tapasztalataik révén életünk minden előretörő megnyilvánulásának élharcosaivá kell hogy váljanak. És éppen ezért, ennek az ifjúságnak helyzetét meg kell ismernünk, hogy ott, ahol arra szükség mutatkozik, segíthessünk.

III.

Lássuk előbb a puszta számokat. A hivatalos kimutatás adatai szerint a magyar és német nemzetiségű egyetemi hallgatók száma a következő képet mutatja:

	magyar nemzetiségű	német ebből	magyar állampolgár	német
1923	105	83	13	6
1924	125	77	9	16
1925	113	102	11	4
1926	224	169	9	5

	magyar nemzetiségű	német	ebből	magyar állampolgár	német
1927	223	154		13	10
1928	269	187		9	6
1929	263	191		8	9
1930	342	336		12	6
1931	384	371		11	10
1932	395	366		8	14
1933	409	390		15	19
1934	371	379		12	14
1935	328	392		9	21

Bár témánk tárgya egyedül a magyar egyetemi ifjúság, összehasonlítás kedvéért feltüntettük a német főiskolások adatait is.

A kimutatásból látjuk, hogy a magyar egyetemisták száma 1933/34 évben volt a legnagyobb, s hogy azóta érzékeny esést mutat, míg ugyanakkor a németeké állandóan emelkedik és ma már jóval meghaladja a magyarok számát is.

Ennek okát elsősorban az egyre nehezebb életviszonyokban s elhelyezkedési lehetőségekben kell keresni, de nagyban hozzájárul ehhez az is, hogy a gondoskodás a magyar egyetemi hallgatókról egyre kisebb. Mielőtt tovább mennénk, feltesszük a kérdést: ez a 320 főiskolás elégséges utánpótlást jelent-e s arányban áll-e jövőbeli szükségleteinkkel? Egy rövid összehasonlítás választ ad erre is. Jugoszláviában 1000 lakosra esik egy egyetemi hallgató.

930 szerb-horvát lakosra esik egy szerb-horvát-szlovén egyetemi hallgató,

1660 német lakosra esik egy német egyetemi hallgató,

1930 magyar lakosra esik egy magyar egyetemi hallgató.

Kicsi a szám, végtelenül kicsi, s mégis kisebbé válik, ha a fejlődés csökkenő irányzatát tartjuk szem előtt.

IV.

A magyar egyetemi hallgatók három városban folytatják tanulmányaikat.

A magyar főiskolások megoszlása az egyetemi városokban %-ban

	1935	1933	1928
Zágreb	50	54	65
Beograd	25	25	14
Szubotica	25	21	21

A szkoplyei fakultáson nincs magyar hallgató, a lyublyanai egyetemen pedig összesen kettő van.

Mint látjuk, a zágrebi egyetem magyar hallgatóinak száma egyre kisebb, bár még mindig ott van a magyar főiskolások fele. Ezzel szemben Beograd és Szubotica állandó növekedést mutat. Hogy egyetemistáink fele Zágrebben van, annak a szentimentalizmus mellett fő oka a jól megszervezett magyar diákkotthon és menza.

Míg a szuboticei növekedés főképp a viszonylagosan olcsóbb létfenntartás következménye, addig a beográdi növekedésnek — párhuzamosan a zágrebi csökkenéssel — több oka van. Ezek:

1. a „Bólyai Farkas-Egyesület” működése, amely sok szegénysorsú diáknak teszi lehetővé tanulmányai folytatását.

2. a vojvodinai elhelyezkedésnél opportunusabb beográdi diploma szerepe.

3. Beograd közelsége, politikai és kultúrközpont voltának jobban érezhető hatása.

4. Utolsónak vettük, bár nekünk elsősorban az a megértő, baráti, mondhatni testvéri szellem fontos, amely a beográdi egyetemen uralkodik, s mely egy intrazigens és nemzetiség-elynyomó politikát hirdető kisebb csoport kivételével az egész beográdi diákság érdekeinek minél hathatósabb megvédésével mindenkinek biztosítja a tanulás-, gondolat-, szólás- és szervezkedési szabadságot. Az a gazdasági program pedig, amit a beográdi diákok tanáraik-

kal együtt állítottak össze, s melynek fokozatos megvalósítását vállalva harcolják ki, rövid időn belül az arra szoruló beográdi egyetemi hallgatókat nemzetiségi különbség nélkül a legemlékezőbb gondoktól mentesíti.

V.

Minden nemzet jövőjére fontos kérdés, hogy ifjúsága magának milyen pályát választott. Ebben a tekintetben a kimutatás a következő képet mutatja:

A jugoszláviai magyar egyetemi hallgatók megoszlása szakok szerint %-ban.

	1935	1933	1928
jogi fakultás	36	34	50
orvosi fakultás	23	22	15
bölcsészeti fakultás	13	17	22
műegyetem	10	13	6
állatorvosi fakultás	7	3	1
teológia	4	5	2
agronómia	3	1	1
kereskedelmi szak	3	4	1
zeneművészet	1	1	2

Amilyen örömdetes az a fejlődési irány, amelyet a jogászok számának a fogyása és a többi szakok emelkedése mutat, olyan sajnálatos a bölcsészettani hallgatók hirtelen esése

A magyar anyanyelvű, magyarul tudó, magyarul érző tanerők hiányát egyre jobban érzi a középiskolai ifjúság, és ez a pont, ahol a gerinces és céltudatos kisebbségi vezetés hiánya a legszembetűnőbbben mutatkozik. Az amúgy is kisszámú magyar főiskolásoknak több mint egy harmada még mindig ügyvédnek készül és tanárnak csak egy nyolcada.

Vojvodina gazdasági életét a mezőgazdaság uralja, de ennek következményével egyetemi ifjúságunknak csak egy tizede számol, pusztán azért, mert nincs semmiféle biztos alapon nyugvó útmutatása.

Bár a német egyetemisták megoszlása sem ideális, de mégis mennyivel jobb.

A jugoszláviai német egyetemi hallgatók megoszlása fakultások szerint %-ban

jog	bölcsész-	orvos-	műegye-	állat-	teoló-	agro-	kereske-	zenemű-
	szet	tan	tem	orvos	gia	nómia	delem	vész
23	24	17	11	10	6	4	3	2

A helyzet fölismérésének mennyivel magasabb jelét mutatják ezek a számok. A német egyetemisták egynegyede lesz tanár, egyhatoda készül állatorvosi és mezőgazdasági pályára és egy ötöde jogász. Az egyre izmosabbá váló német főiskolások csoportjának ez a megoszlása nem véletlen, nem a sorsukra hagyatottság eredménye.

VI.

Nem lehet itt célunk, de helyünk sincs rá, hogy az egyes szakok előnyeit vagy hátrányait külön részletezzük, hiszen ma, amikor az új világgazdasági válság fekete viharfellegeit már kibontotta, az elhelyezkedési bizonytalanság ijesztő rémként üli meg azok lelkét, akik hosszú évek keserű munkájával oklevélhez jutottak és minden kereset nélkül ott állnak munkára vágyva a lezárt kapuk előtt. Biztos, hogy az egyén ereje kevés arra, hogy a nehézségeket sikeresen és magyarságát megóva leküzdje. Ide nagyobb erőre, a közös célokért megszerzett magyar kisebbségi társadalom erejére van szükség. Ez az összefogás tud majd állást teremteni és képes lesz biztosítani a megélhetést azoknak, akiknek erre szükségük van és akiknek tudását nem nélkülözhetjük.

Gondoljunk csak arra, mit tett a szerb kisebbség a régi Magyarországon. Vajon melyik kisebbség tud még olyan intézményt felmutatni, mint a Tekelianum, s az ösztöndíjak olyan sorát, mint amit a szerbség adott középiskolai és egyetemi ifjúságának? A jövő megmutatta, hogy a sok áldozat nem volt hiábavaló.

Ne mondják azt, hogy sok az értelmiségünk s ez káros, felesleges. Hát lehet valaha is a tudás káros, felesleges?

A magyarul írni-olvasni tudók száma egyre kisebb, magyar tanerő alig van, a földművelés, állattenyésztés visszafejlődik, mert nincs tanító, vezető, kevés a tanult agronómus, s kevés az állatorvos.

VII.

Az ifjúság tettereje széthullhat, helytelen irányba terelődhet, ha segítségre, megértésre nem talál. A történelem útmutatása pedig szervező, irányító munkát követel. Ha mindazt, ami nekünk drága, kisebbségi sorsunkban is igazán meg akarjuk őrizni, s kultúránkat fejleszteni, akkor az eddigi egész kultúr-politikát új alapokra kell fektetni. Mivel ez a cikk csak a főiskolásokkal foglalkozik, és még ebben a rész kérdésben is nehéz azonnal kész programot adni, csak fölvezültük azt, ami nézetünk szerint az első lépést és a szükséges alapot a továbbhaladásra magában foglalja.

1. Az eddig főkép egyéni kezdeményezésen alapuló, szórványos segélyezés központosítandó.

2. Pályaválasztási tanácsadó szervezendő, amely az egyén képességei, hajlamai, az elhelyezkedési lehetőségek és népi szükségleteink alapján útbaigazítást adna és esetleg felhívást bocsátana ki.

3. A szükséges pályákra, melyeknél a hallgatók száma nem kielégítő, ösztöndíjak irandók ki.

4. Az elhelyezkedési és kereseti lehetőségek feltárásáról való gondoskodás központosítandó.

5. Kötelezni kell minden segélyezettet, hogy a támogatást tanulmányai elvégzése és elhelyezkedése után a központnak fizesse vissza.

Természetes, hogy ilyen nagyarányú munka sikerességét eleve kizárja, ha csak erre szorítkoznak. Úgyahogy az egyetemi hallgatók kisebbségünknek csak egy kis részét adják, ugyanúgy a velük kapcsolatos kérdések is, egész létkérdésünk bár fontos, de csak parányi része, amelynek megoldása szerves része annak, amit úgy hívnak kisebbségi politika, kisebbségi program. De a helyes program is csak akkor valósítható meg, ha fel tudjuk mellette sorakoztatni a tömegek erejét. Ezt pedig úgy érhetjük el, ha a célkitűzéseket társadalmunk minden rétegének követelését szemügyre véve és azokat szerves népi egészbe kovácsolva, állítjuk föl. Ez nem lehetséges, hanem megvalósítható.

Kisebbségünk osztálytagozódottsága ellenére is sok olyan pont van, ahol a jugoszláviai magyarság, mint egy ember menetelhet a közös célok felé. Ezek megtalálása, kiemelése és elmélyítése az igazi kisebbségi vezető szerepe. A kultúrkérdések az ilyen közös kapcsolatok legfontosabb részét alkotják, mert parasztnak, munkásnak, hivatalnoknak, iparosnak, kereskedőnek, szabad pályán levőnek: az iskolák, tankönyvek, színház, olvasókörök — művelődés és haladás — egyformán fontos és egyformán szívügye.

Ez az a kérdés, amely köré csoportosítva, kialakulhat az a kisebbségi arcvonalt, amelyen belül az eddigi idegenkedést és kölcsönös bizalmatlanságot, az egymásra utaltság felismerése, az együttaladás szüksége s a testvéri megértés váltja fel. Az idő követelése ez az összefogás, amely a bizonytalanság, a hányavetettség föloldását teszi lehetővé és megnyitja előttünk a haladás, boldogulás útját a szebb, emberibb, napsugaras jövő felé.

Kalanga, 1938. július, VII. évf., 7. szám